

Sygn. akt I PK 179/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

w sprawie z powództwa Grzegorza D. i Jerzego P.
przeciwko PGE Kopalni Węgla Brunatnego BEŁCHATÓW SA
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 maja 2011 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych
z dnia 20 kwietnia 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej Grzegorza D. i
Jerzego P. i przekazuje sprawę w tej części do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego
Sądowi Okręgowemu.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z 27 listopada 2009 r. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy uwzględnił w części powództwa i zasądził od pozwanej: 24 874,03 zł na rzecz Grzegorza D., 12 765,62 zł na rzecz Jerzego P., 6 022,50 zł na rzecz Edwarda W. Wszystkie kwoty Sąd Rejonowy zasądził z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwów do dnia zapłaty.

W ocenie Sądu Rejonowego pozwana nieprawidłowo określiła charakter pracy górniczej wykonywanej przez powodów, którzy wykazali, że ponieśli szkodę w postaci obniżonej wysokości emerytury w związku z wystawieniem przez pracodawcę niewłaściwego świadectwa pracy. Treść świadectwa pracy określona została przez art. 97 § 2 k.p. oraz § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowej treści świadectwa pracy oraz sposobu i trybu jego wydawania i prostowania z dnia 15 maja 1996 roku (Dz. U. Nr 60, poz. 282). Zgodnie z art. 97 § 2 k.p. w świadectwie pracy należy podać między innymi informacje dotyczące okresu i rodzaju wykonywanej pracy, zajmowanych stanowisk, a także inne informacje niezbędne do ustalenia uprawnień pracowniczych i uprawnień z ubezpieczenia społecznego. Zakres informacji, które zgodnie z § 1 rozporządzenia określone zostały jako niezbędne do ustalenia uprawnień pracownika ze stosunku pracy i ubezpieczenia społecznego obejmuje także wiadomości dotyczące okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Dodatkowym potwierdzeniem zakresu obowiązków pracodawcy, co do wykazania okresów pracy górniczej są przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Zgodnie z art. 125a ust. 2 płatnik składek jest zobowiązany do wystawienia dokumentów (zaświadczeń) w celu udowodnienia okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, okresów pracy górniczej oraz okresów pracy na kolei. Sąd I instancji stwierdził, że przepisy nie nakładają na organ rentowy obowiązku kontrolowania zgodności treści świadectwa pracy z danymi zawartymi w dokumentacji pracodawcy dotyczącymi wykonywania pracy górniczej i nie można go obarczać odpowiedzialnością (czy choćby współodpowiedzialnością) za błąd pracodawcy

wynikający z trudności interpretacyjnych i stosowania przepisów prawa. W tym kontekście podkreślono, że powodowi nie przysługiwało w pierwszej kolejności roszczenie odszkodowawcze do organu rentowego, który ustala prawo i wysokość świadczeń emerytalnych oraz je wypłaca. W konsekwencji pozwany pracodawca, który nienależycie wykonał obowiązki związane z wydaniem świadectwa pracy, które nie odzwierciedlało rzeczywistego rodzaju pracy wykonywanej przez powodów, ponosi odpowiedzialność za szkodę na podstawie art. 471 k.c. Odpowiedzialność pozwanej według przepisów prawa cywilnego wymaga również zastosowania przepisów prawa cywilnego do oceny przedawnienia roszczeń odszkodowawczych, ponieważ w prawie pracy brak w tym zakresie szczególnych przepisów dotyczących przedawnienia. W konsekwencji zastosowanie mają reguły ogólne przedawnienia roszczenia odszkodowawczego i 10-letni okres przedawnienia z art. 118 k.c. w związku z art. 120 k.c. Do jego roszczenia nie ma zastosowania art. 291 § 1 k.p. o trzyletnim przedawnieniu roszczeń ze stosunku pracy.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 20 kwietnia 2010 r. oddalił apelację pozwanej, podzielając stanowisko Sądu I instancji, że pozwana ponosi względem powodów odpowiedzialność na podstawie art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. za szkodę wywołaną wystawieniem wadliwego świadectwa pracy, ponieważ skutkami błędów popełnionych przez pracodawcę nienależycie wykonującego swe obowiązki nie można obciążać organu rentowego. Sąd Okręgowy stwierdził, że skoro pozwana ponosi odpowiedzialność na podstawie przepisów prawa cywilnego, to do przedawnienia roszczeń powoda mają zastosowanie przepisy części ogólnej k.c. (art. 117-125 k.c.).

Wyrok pozwana zaskarżyła skargą kasacyjną w części oddalającej apelację w stosunku do Grzegorza D. i Jerzego P., zarzucając naruszenia prawa materialnego poprzez: 1) niewłaściwe zastosowanie art. 6 k.c. w związku z art. 471 k.c. – przez przyjęcie, że wykazano, iż skarżący nienależycie wykonał swoje zobowiązanie związane z prowadzeniem dokumentacji pracowniczej, wydając świadectwo pracy nieuwzględniające pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym, a także poprzez przyjęcie, że wykazano istnienie adekwatnego związku przyczynowego między nieprawidłowym prowadzeniem dokumentacji pracowniczej

i wydaniem takiego świadectwa a szkodą, 2) niewłaściwe zastosowanie art. 471 k.c. – przez przyjęcie, że skarżący, wydając świadectwo pracy górniczej z określeniem stanowisk pracy zgodnie z brzmieniem rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty (Dz. U. z 1995 r. Nr 2, poz. 8), w sposób nienależyty wykonał swoje zobowiązanie prowadzenia dokumentacji pracowniczej, a także przyjęcie, iż uczynił to w sposób zawiniony, 3) niewłaściwe zastosowanie art. 471 k.c. w związku z art. 361 § 1 k.c. – poprzez przyjęcie istnienia adekwatnego związku przyczynowego między wydaniem przez skarżącego świadectwa pracy górniczej nieuwzględniającego pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym a poniesioną przez pracowników szkodą w postaci zaniżenia świadczeń emerytalnych w sytuacji występowania innej okoliczności pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą, a polegającej na zwłoce powodów w dochodzeniu emerytury w wymiarze półtorakrotnym spowodowanej brakiem należytej staranności ze strony powodów w prowadzeniu dokumentacji pracowniczej, 4) niewłaściwe zastosowanie art. 365 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że prawomocnym orzeczeniem sądu wydanym w innym postępowaniu, którego stroną nie był skarżący, związany jest także sąd II instancji, 5) niewłaściwe zastosowanie art. 362 k.c. w związku z art. 471 k.c. – przez nieuwzględnienie przyczynienia się powodów do szkody przez brak należytej staranności przy składaniu wniosku o emeryturę, zwłokę w złożeniu wniosku o przeliczenie świadczenia, a także przez brak odwołania się od decyzji organu rentowego ustalającej wymiar emerytury, 6) niewłaściwe zastosowanie art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS – przez przyjęcie, że organ rentowy nie ponosi żadnej odpowiedzialności za wydanie błędnej decyzji, 7) niewłaściwe zastosowanie art. 291 §1 k.p. w związku z art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. – przez przyjęcie, że roszczenie odszkodowawcze z tytułu nienależytego wykonania przez pracodawcę zobowiązania prowadzenia dokumentacji pracowniczej, pozostające w związku ze stosunkiem pracy, nie podlega przedawnieniu zgodnie z art. 291 § 1 k.p.,

ewentualnie błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 118 k.c. – przez przyjęcie, że roszczenia powodów jako pozostające w związku ze świadczeniem okresowym nie podlega 3-letniemu przedawnieniu, zgodnie z art. 118 k.c., tak jak świadczenie okresowe.

Jako okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano na: 1) jej oczywistą zasadność. Zaskarżony wyrok wydany został w oparciu o wyroki i decyzje ZUS z innych postępowań, w których pozwany nie uczestniczył. Wyroki w tych innych sprawach stanowiły jedyny dowód na realizację przesłanki warunkującej odpowiedzialność skarżącego tj. nienależyte wykonanie zobowiązania prowadzenia dokumentacji pracowniczej. Pracownicy nie wskazali żadnych okoliczności faktycznych związanych ze świadczoną u strony skarżącej pracą, z których wynikałoby, że skarżący w sposób nienależyty wypełnił ciężący na nim obowiązek prawidłowego określenia charakteru pracy powodów w dokumentacji pracowniczej. Powodowie nie zawnioskowali także innych dowodów na udowodnienie tych okoliczności, uchybiając w ten sposób art. 6 k.c., a sąd opierając się na wymienionej decyzji wydanej w innej sprawie, niezasadnie przyjął odpowiedzialność skarżącego na podstawie art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p.; 2) w sprawie występują istotne zagadnienie prawne, które sformułowano w formie następujących pytań: a) czy możliwe jest przyjęcie odpowiedzialności pracodawcy z tytułu zawinionego, nienależytego wykonania zobowiązania prowadzenia dokumentacji pracowniczej jedynie w oparciu o decyzję wydaną w innym postępowaniu, którego pracodawca nie był stroną ani nie też w ogóle nie był powiadomiony o prowadzeniu takiego postępowania, bez przeprowadzenia w zakresie nienależytego wykonania zobowiązania przez skarżącego żadnych samodzielnych ustaleń przez sąd pracy, b) czy możliwe jest przyjęcie istnienia adekwatnego związku przyczynowego między wydaniem przez skarżącego świadectwa pracy górniczej nieuwzględniającego pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym a poniesioną przez pracownika szkodą w postaci zaniżenia świadczeń emerytalnych w sytuacji występowania innej okoliczności pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą, a polegającej na całkowitym braku zainteresowania powoda inną kwalifikacją jego pracy, przejawiającą się w akceptacji wydanego mu świadectwa pracy oraz na ponad 3-letniej zwłoce powoda

w dochodzeniu emerytury w wymiarze półtorakrotnym spowodowanej brakiem należytej staranności ze strony powoda, c) czy sąd opierając swój wyrok na orzeczeniu innego sądu wydanego między innymi stronami, ma obowiązek uzasadnienia dlaczego wykorzystał taki wyrok, d) czy okoliczności braku należytej staranności przy składaniu wniosku o emeryturę, zwłoki w złożeniu przez powodów wniosku o przeliczenie świadczenia, a także brak odwołania się od decyzji organu rentowego ustalającej wymiar emerytury wskutek wyroku sądowego winna zostać oceniona z punktu widzenia przyczynienia się powodów do wyrządzenia szkody, e) jaki zakres z punktu widzenia odpowiedzialności odszkodowawczej pracodawcy ma koncepcja obiektywnej wadliwości decyzji organu rentowego i jaki jest zakres odpowiedzialności organu rentowego w przypadku, gdy organ rentowy samodzielnie ocenia przesłanki nabycia prawa z ubezpieczenia społecznego, f) czy w razie stosowania w sprawie przepisów prawa cywilnego dotyczących przedawnienia, do szkody powstającej sukcesywnie w każdym miesiącu wypłaty niższego świadczenia emerytalnego, zastosowanie ma 3-letni okres przedawnienia z art. 118 k.c. dla roszczeń o świadczenie okresowe, czy też ogólny 10-letni termin, 3) istnieje potrzeba wykładni przepisu prawnego wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów – art. 291 § 1 k.p. w kwestii możliwości jego zastosowania do roszczeń określanych zbiorczo roszczeniami z zakresu prawa pracy, niebędących roszczeniami istniejącego stosunku pracy, lecz ściśle związanymi z wcześniej istniejącym stosunkiem pracy oraz wobec faktu kompleksowości uregulowania kwestii przedawnienia w k.p.

Wniesiono również o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania o rozstrzygnięcia o kosztach kasacyjnych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się mieć uzasadnione podstawy. Zasadniczo już jedynie z tego powodu, że zasadny okazał się zarzut naruszenia art. 291 § 1 k.p.

Dotychczasowe rozbieżności i kontrowersje zostały bowiem ostatecznie rozstrzygnięte w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2011 r., I PZP 5/10 (dotychczas niepublikowana). W uchwale tej rozstrzygnięto, że roszczenia o odszkodowanie z tytułu otrzymywania niższej emerytury wskutek wydania przez pracodawcę niewłaściwego świadectwa pracy oraz niewydania zaświadczenia o pracy górniczej przedawnia się na podstawie art. 291 § 1 k.p. Tymczasem sądy obu instancji przyjęły, że do dochodzonego roszczenia ma zastosowanie 10 letni okres przedawnienia z art. 118 k.c. Skład orzekający w niniejszej sprawie podzielił rozstrzygnięcie i motywy wyżej powołanej uchwały. Przedawnienie roszczeń za wady wynikające z dokumentacji pracowniczej należy do materii prawa pracy. Tak więc roszczenia ze stosunku pracy, jak i roszczenia z nimi związanych wymaga jednakowego liczenia terminów przedawnienia. Odpowiedzialność pracodawcy za szkody wyrządzone na skutek niewydania lub wydania niewłaściwego dokumentu ze stosunku pracy dla celów ubezpieczeniowych jest sprawą nieuregulowaną w przepisach pracy, co uzasadnia posiłkowe stosowanie przepisów kodeksu cywilnego. Jednak nie przesądza to o dopuszczalności stosowania przepisów o terminach przedawnienia roszczeń. Z zasady odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu cywilnego do spraw nieunormowanych w przepisach prawa pracy wynika, że nie mogą one odbiegać od 3 letniego terminu przedawnienia roszczeń ze stosunku pracy z art. 291 § 1 k.p.

Ponadto należy stwierdzić, że sąd pracy nie był związany ustaleniem charakteru niewłaściwie udokumentowanej pracy górniczej. Wynika z tego, że Sąd Okręgowy nie był zwolniony w rozpoznawanej sprawie z obowiązku ustalenia, czy rzeczywiście wykonywana praca była objęta wyższym przelicznikiem do wyliczenia emerytury górniczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I PK 61/10 (niepublikowany)).

Uzasadnione także okazały się zarzuty dotyczące niewykazania niewłaściwego wykonania obowiązku przez pracodawcę, a w szczególności stopnia zawinienia i związku przyczynowego ze szkodą (art. 471 k.c. oraz art. 6, art. 361, art. 362 k.p.c.). W tym stanie rzeczy konieczne jest ustalenie w powyższym zakresie. Ponadto należy uwzględnić problem przyczynienia się pracownika do powstania szkody. Należy przyjąć, że to właśnie pracownik powinien zadbać o

wydanie poprawnego dokumentu. Nie ulega bowiem wątpliwości, że to pracownik jest najlepiej zorientowany jaką pracę i kiedy świadczył oraz, czy praca ta była świadczona w szczególnych (górnich) warunkach. Bierne zachowanie pracownika powinno być brane pod uwagę przy ocenie stopnia jego przyczynienia się do powstania lub zwiększenia wyrządzonej przez pracodawcę szkody – uzyskania zaniżonych świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Nieuzasadniony okazał się natomiast zarzut naruszenia art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy systemowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I PK 92/10 i cytowane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego) .

Tak więc można stwierdzić, że w większości zasadne okazały się zarzuty naruszenia prawa materialnego i procesowego. Także zagadnienia prawne skargi kasacyjnej w zakresie zawinienia i stopnia przyczynienia się pracodawcy oraz pracownika do powstałej szkody mają istotne znaczenia dla ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie z art. 125 ustawy emerytalnej pracodawcy nie mają obowiązku wyręczania pracowników w sporządzaniu wniosków emerytalnych, a jedynie mają obowiązek współdziałania w gromadzeniu dokumentów oraz udzielania niezbędnych informacji dla uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że zaniechanie terminowego skorygowania wadliwych dokumentów nie mogą być pomijane przy ocenie podstaw prawnych i rozmiaru odpowiedzialności za szkodę powstałą na skutek otrzymywania zaniżonych świadczeń emerytalnych.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c, orzeczono jak w sentencji wyroku.